

Jubileumi
könyv- és nyomdatörténeti szimpózium
legrégibb folyamatosan működő
nyomdánkról

TANULMÁNYKÖTET

Alföldi Nyomda Zrt. Méliusz Műhelye
Debrecen, 2011

SZTE Klebelsberg Könyvtár

J001018315

X 170680

ISBN 978-963-8216-45-8

Kiadó: Alföldi Nyomda Zrt. Méliusz Műhelye

Szerkesztő: Zentai Csilla

Tördelő: Borbély Judit

Szubjektív gondolatok az Alföldi Nyomda évfordulójára

Kinek fontos egy nyomdatörténeti dátumról való megemlékezés? Ha röviden akarnánk erre a kérdésre válaszolni, talán sokak számára nem meggyőző módon azt mondanánk, hogy mindenkinek. A nyomda történetét pontosan azért kell kutatni, a legapróbb, a legkülönbébb szempontból feltárni, hogy a „mindenkinek” válasz magától értetődő legyen.

A Nyomda mai tulajdonosai meghívhatnák a város, a megye, a könyvkiadók vezetőit egy napra, és jól tarthatnák őket sokféle tekintetben. Ők kellemes érzésekkel, a barátságban megerősödve távoznának. A rendezvény jól illene a Birodalom – ez most Európa – összeomlása előtti idők *carpe diem* hangulatához. És aztán? Az emberi természet azonban nem csak negatív. Még az utolsó pillanatban is tudni szeretné, hogy ki volt ő valójában. És az Alföldi Nyomda – mint éppen a története mutatja – éppen arra készül, hogy egy újabb összeomló környezetet túléljen. A túlélés gazdasági kényszer, mondhatnánk, de történelmi gyakorlat is, ráadásul az 1561 óta eltelt időben többször bizonyítottan. Igazi teljesítményre csak az képes, aki ismeri önmagát. A nyomda számára a megemlékezés tehát egy erős edzés, és az ünnepségek – ügyes, modern közönségkapcsolati módszerekkel megszervezetten – ennek a tartalomnak a megmutatása. Ha nem lenne, a közönségkapcsolati módszerek csak színes léggömbökre támaszkodhatnának. Mondhatnánk, sokszor azok a leg-hatékonyabb figyelemfelkeltő eszközök. Igen, annak, aki holnapig akar fennmaradni. Aki kicsit tovább, annak jó, ha van valami mondandója a lufin túl is.

A város, amelyik tulajdonosa, fenntartója volt ennek a nyomdának, egy olyan szervezet, amely más módon, de hasonló gondokkal küzd, mint az ünnepelt. Vezetői a túlélésre, aztán az újabb fellendülésre készülnek. A túlélés időszakának a része a cirkusz, amely a kenyér mellé adatik. A színes léggömbök ehhez elégségesek. De nem elég stadiont építeni,

iskolai testnevelésre van szükség ahhoz, hogy az idegenből vett rabszolgák mellett a cirkusz lufijának szétpukkanása után is maradjon élet, egészséges élet. Az egészséges élet részei azok a szervezetek is, amelyek a múltunkban gyökeredznek, és bizonyították erejüket, működőképességüket. Ezek közül az egyik a város nyomdája. A nyomda évfordulója alkalom tehát a város vezetőinek arra, hogy tudatos felelősségvállalásukról bizonytságot tegyenek.

A kenyér mellé azonban vér is adatik. Az egyház, egykor a várossal szoros szövetségben – a történelem tanúsága szerint olykor túl szorosan összekapaszkodva –, élt a nyomda adta lehetőséggel a mindig vélt igaza felmutatása segítésére. Voltak korszakok, amikor az egyház nem csupán megrendelője volt a nyomdának, szellemiségét is meghatározta. De egyben fenn is tartotta ezzel. Az egyház tehát az ünnepi megemlékezéssel az önismeretében erősödik, és ahogy maga a nyomda, ő is a túlélésre gyakorol ezzel. Az évforduló számára is fontos alkalom arra, hogy az elmúlt 450 évben játszott szerepét megmutassa. Ekkora korszak már mérlegképes időszak, ennek kapcsán már felmutatható pozitív szerepe, és láttathatók azok a pontok, ahol az egyház jó, hogyha hátrébb lép.

A nagy rendszerek, a gazdasági szereplők mellett mindig ott van egy kis közösség, a szakma. A nyomdász, a könyvszerkesztő, a könyv-, az eszme-, az irodalom-, az egyháztörténész, a mindig éhenkórász társaság. Sohasem kell neki sok, és sohasem megkerülhető, nélküle nincsen túlélés. Mert nélküle nincsen önismeret. Az Isten és a császár számára való megadás mellett mindig kell adni ennek a közösségnek is. Ha nem kap, akkor erősebbnek mutatkozik, véleményformáló ereje ugyanis – és ez mutatja azt, hogy a társadalom mindig felnőttebb, mint ahogy azt a császár és az Isten képviselői hiszik – meglehetősen nagy. Ráadásul a jövőnek alkot, olyat, amire építeni lehet. Mert csak a megismert múltra lehet építeni. És a múlt megismerése mindig a jelen terméke, vagyis sohasem befejezhető. A megismerés kiterjed a legapróbb részletektől a nagy összefüggések láttatásáig. Sokszor tárgyszerű, a részletek értelmezése azonban mindig vélemény, biztosítva a mindig újat mondás lehetőségét.

Az újat mondásra szükség van. Igazán persze csak akkor, ha az új valami újonnan feltárt részleten alapul. A történelemnek is megvannak a maga színes léggömbjei, az azt művelők nem különbek a gazdasági,

a politikai, vagy éppen az egyházi vezetőknél. Az Alföldi Nyomda mostani ünnepe azonban igazi összefogás. Ennek az összefogásnak az alapja a 450 év, ennek eddig ismert és most feltárt részletei. A gömb színes, de nem üres. Magától nem repül, fel kell mutatni. Hasonmás kiadással, konferenciával, tanulmányokkal és további kutatásokkal. Az önismeret a legjobb befektetés városnak, egyháznak és a nyomda tulajdonosainak.

Összességében tehát az Alföldi Nyomda 450. évfordulóján mindenki számára pozitív üzenettel térhetünk haza. Ha sok és még több ehhez hasonló rendezvény lesz, kiadvány születik, akkor az üzenet szélesebb körben is üzenet lehet. Ahhoz, hogy ilyen legyen, még többet kell tenni, ám azt hiszem, megéri.

MONOK ISTVÁN

Tartalom

BÁNFI SZILVIA

A debreceni nyomdászat kezdetei a betűtípus-kutatás tükrében
[11]

BITSKEY ISTVÁN–D. SZABÓ ÁGNES
Rheda Pál könyvkiadói programja
[31]

CSORBA DÁVID

Az 1661–1705 közötti debreceni nyomdászat eszmetörténeti képe
[45]

VARGA BERNADETT

„*Typographiánk szép vala, de az is mindenestől elbomla...*”
Debrecenben használt könyvdíszek a 18. század első éveiben
[71]

V. ECSEDY JUDIT

A késmárki nyomda Debrecenben?
[87]

OLÁH RÓBERT

„...*vajha a Superintendentziában csak itt nyomtatott
iskolai könyvek taníttatnának*”
Tóth Endre kérvénye az Egyházkerületi Közgyűléshez
[103]

ÖLVETI GÁBOR

Debreceni nyomdák a 20. század első felében
[127]

SZENDREI ÁKOS

Az államosítástól a privatizációig.
Az Alföldi Nyomda története – 1949–1998
[153]

